

Artistas de Ryde – Dinamarca

Kulturelle byttehandler på Cuba

Som gøglerfamilien Bejart drog vi af sted. En familie på 23 voksne og børn. Ikke i hestevogn, men med fly, tog og bus lastet med harmonikaer, trompeter, guitarer, violiner, hakkebræt, klarinet, basun, dukkeførerens dukke Eddie, kostumer, malergrej og ikke mindre end et mini lydstudie.

Kaj Bredholt, skuespiller på Odin teatret, havde med sin kone Iben Nagel Rasmussen været med teatret på Cuba et par gange før og var faldet for Cuba de Trinidad. Han fik fat i "de rigtige folk", og fortalte om sin familie bestående af musikere, sangere, dansere, skuespillere og et par malere. Et artistvisum blev bevilget og de første skridt til byttehandler arrangeret. Byttehandler er et kulturelt møde, som Odinteatret har praktiseret i årenes løb på deres rejser rundt i verden. En dans for en sang - gadeteater for et stykke musik.

Jeg har været på Cuba før og vidste, jeg ville komme til et unikt samfund, hvor ingen tidligere rejseerfaringer gør nogen nytte. Alligevel kom de konstante modsætninger bag på mig –endnu engang. Cuba er som en drøm. Indimellem en smuk drøm, ind imellem én af de drømme man gerne vil ryste af sig. Som en drøm - ikke til at få hold på.

Vores hjem

Efter en lang rejse ankom vi til La Boca, en lille landsby, hvor floden med dens små fiskerbåde, møder det umbragrønne hav omgivet af træklædte bjerge. En lille landsby hvor myggene møder min hud om natten, og gør det umuligt at sove en hel nat igennem. Vi havde fået bolig i partiets sommerresidens. Lyder det besnærende? Pamperi? Mellem buske med blomster i alle regnbuens farver flød affald og brugte præservativer. Værelse med toilet bag forhænget. Her bag dette forhæng blev jeg en sen nattetime indviet i prinsessen med guldbolden's trængsler. Indtil den nat havde jeg altid syntes, hun var en smule hysterisk. Hvorfor var det så slemt at dele værelse med en tudse. Nu ved jeg, at prinsen sikkert var den cubanske tudses bedstefar.

En nat, hvor jeg ikke kunne sove for myggebid, går jeg bag forhænget for at få lidt vand, og der bliver jeg angrebet af stor - mega stor bleggrøn tudse, som hager sig fat i min natkjole og ikke gerne giver slip. Måske var det en desperat prins, men jeg var bedøvende ligeglad, og det var ikke kun fordi min egen prins lå inde i sengen. Havde jeg været gammeljomfru med 15 års længsel, havde den fået samme omgang. Nogle ordentlige dask.

Jeg er blevet vinterbader. Selv juleaftens dag begyndte med en dukkert. Hver dag vandrede vi ned ad den lille skråning for at bade, og hver dag kom vi forbi landsbyens bar, hvor der blev solgt rom, øl og indimellem nyfangede stegte fisk. Ingen vand eller sodavand. Ingen ris, brød eller kartofler. En fisk på en plastiktallerken, som vi deltes om og dertil nationaldrikken, hvis vi ellers kunne tåle rommen kl.12 midt på dagen. Det kunne rigtig mange af de cubanske mænd. For en udlænding kan det tage lidt tid at opdage den rus mange går rundt i. Måske fordi alkoholen her ikke udmunder i skænderier og aggressiv adfærd. Hellere i dans til den musik som omgiver én, hvor man står og går. "Religion er opium for folket", sagde Marx. Alkohol er....musik og dans. Som danser vil jeg aldrig påstå, at dans er en flugt fra virkeligheden. For mig er dansen virkelighed, men

her på denne ø strejfer tanken mig. Har dansen så gode kår, fordi der ikke er plads til så meget initiativ på andre planer? Måske, måske ikke. F.eks. var det ikke ligefrem musik og dans, som prægede Østtyskland "dengang".

Byttehandlerne lå foran os.

Hvad skulle være vores byttegods. Jens Bredholt og de andre billedkunstnere skulle skabe materiale til deres udstilling: "Floden møder havet og andre historier", så knapt var vi ankommet, før Jens gik i gang med at skitse, som han altid gør. Det er hans måde at trække vejret på.

Vi vidste på forhånd, at vi ville lave parader i gaden, som kunne tiltrække folk og forhåbentlig føre dem til koncerten, vække nysgerrigheden. Og Koncerten? Hvad skulle prioriteres. Alle voksne var professionelle og kunne lave deres eget lille show off, men det var ikke intensionen. Vi var af sted i et fællesskab, og det skulle også være gennemgående i vores optræden. Vi ville gerne give noget af den danske kultur videre, men flere af os havde arbejdet med udtryksformer fra mange andre steder i Europa, så vores arbejdstitel blev til: "Europa møder Cuba".

Råmateriale? Hvad havde vi at lege med. Alle har vi en kærlighed for den danske musik, sang og dansekultur, når den får lov at have sin vildskab i behold. Derudover havde vi hver især vores specielle områder hentet fra hele Europa. Ann Maibrit Fjord og Henrik Bredholt - klezmerduo bragte sin jidiske musikverden med sig, Uta Motz og Niels Christian Bredholt fra MusikTeatret "Oyfn veg" har deres rødder i den østeuropæiske musik. De gav numre herfra, og jeg selv, som har arbejdet med sigøjnerdans, fik mulighed for at improvisere til.

Efter kort tid på Cuba erfarede vi, at vi aldrig så kvinder spille på andet end marakas. Det udfordrede Uta og Ann Maibrit til at gå sammen og gi' den hele armen på harmonika og violin.

Samme kraft var der, når Henrik, Niels og Kaj Bredholt gav sig hen i en hopsa, som udfordrede Ann Maibrit og jeg til at danse. Det var specielt at stå på en scene og danse hopsa, da folkedans for mig først og fremmest er en social oplevelse, mellem de som danser. Men på scenen i Casa de cultura, hvor vi optrådte for 300 mennesker, kunne vi mærke, at hopsaen var vild og eksotisk. Mere bekendt var det, når mine piger Nanna på 15, Sigrid på 12 og jeg selv tog fat i Cubas spanske rødder og dansede Buleria (Flamenco). Fra det sydeuropæiske sang Iben Nagel Rasmussen en italiensk sang med den dybde og intensitet, som hun er kendt for i sin optræden på Odinteatret. Tom Nagel Rasmussen sang om sin oldemor – en tekst af Halfdan Rasmussen. Tom havde taget et lille indspilningsanlæg med, da han gerne ville sætte et cubansk præg på melodierne, som han havde lavet til sin fars tekster. Det var bare ikke så ligetil. Toms musik var skrevet ud af den danske visetradition. En tradition som de topprofessionelle cubanske musikere fandt "Muy Defisile". De kunne simpelthen ikke finde ind i musikken, men skøjtede rundt.

Et af højdepunkterne var, når Eddie kom på scenen. Eddie er, selvom jeg ind imellem kunne være i tvivl, en dukke. Eddies krop er et stræklagen som Loui har iført sig. Én arm er Louis. En anden er kunstig. Louis anden arm fører Eddies hoved. Eddie savnede den danske jul, og det fortalte han meget gribende med hele sin mimik. Jeg så jo den samme scene mange gange og glædede mig lige meget hver gang. Glædede mig til at se Eddie i aktion, og ikke mindst til at se publikums reaktioner fra latter til spænding og stor undren. Man mærkede hvordan alle fulgte spillet med hver en nerve. Teater når det er bedst. Børnene og de unge var med i alle koncerter. Indimellem med soloer.

Jonathan på 9 stod helt alene på den store scene og spillede et violinstykke. Harald på 14 gik ind på den lidt tilbagelænedede måde, som kendetegner en teenager, og spillede "All the lonely people". Mikkel på 11 lagde, med sit trompetspil i sangen tequilla, op til vores cubanske venner. De sidste numre blev et miks af cubansk Son, spillet med den typiske besætning bestående af 2 forskellige guitarer, marakas, bas, håndtrommer og sang. Dertil blev tilføjet hakkebræt, klarinet, harmonika og violin.

Paradens kraft

Forestillingerne blev jo ikke annonceret i avisen. Der findes ikke dagblade, som vi kender det. Annonceringen foregik fra mund til mund, og vi måtte selv ud og gøre opmærksom på det, som skulle ske.

Kaj's børneteater og musikgruppe skulle spille ude i et boligkvarter udenfor Trinidads romantiske bycentrum. Vi blev bedt om at lave en parade for at skabe opmærksomhed. Én gang inden havde jeg oplevet vores egen parade som tilskuer. Der var et meget fint kulturelt arrangement i Casa de Muisca, for de som var noget ved musikken, Sonmusik af ypperste klasse, taler og fjernsyn. Jeg var kommet i forvejen for at tage billeder. Det var aftalt, at vi skulle optræde. Arrangøren fik imidlertid kolde fødder, men Kaj insisterede på, at det skulle gennemføres. Jeg var ærlig talt lidt nervøs. Jeg sad midt i den pæne stemning og vidste, at om et øjeblik kom en gruppe danskere "marcherende" ind med dansepigler i front, et vikingskib af palmeblade og blomster i alle farve, en mand med kokosnødhoved og palmebladekrop. Bagerst børnene på stylder og musikkerne indimellem - alle på harmonikaer, violin og horn - spillende "Bette Mæt".

Sangerindens sidste tone lød, og med et harmonikabrag satte paraden sig i bevægelse. Åh nej, tænkte jeg og følte mig som en af barbarerne, men min forlegenhed blev lynhurtigt fejlet af banen. Alle folk stimlede sammen om de fremmede, som satte liv i kludene. Noget så eksotisk havde de aldrig set før. Jeg sad stille og mærkede glæden strømme gennem kroppen. Gang på gang har jeg prædikeret om de kræfter og de værdier, der er i vores egen kultur, og her så jeg det udfoldet gennem cubanernes begejstring.

Næste gang skulle jeg selv være med i paraden som danser. Jeg havde selvfølgelig lyst til at være med, men jeg vidste også, at det er langt mere krævende at være på gaden end være i sin forestilling, hvor man selv har defineret rammerne. Vi bevægede os ud i ukendt land. Vi var de fremmede, og vi skulle samtidig være de, som inviterede folk med. Som dansere i front skulle vi få folk bevæget fra at være tilskuer til at være en del af paraden. Vi ankom i vores gamle bus "Wawaen". Boligblokkene lignede....boligblokke. Vi gik i gang, bevægede os mellem bygningerne. Og det skete igen. Unge mænd og gamle koner hang ud fra vinduerne for at følge med. Børn og kvinder med børn på armen fulgte med os rundt. I midten af komplekset stoppede vi op og gav en lille koncert. Ofte taler vi om at kunst skal gøre en forskel. Jeg ved ikke om vores parade kunne betegnes som kunst, men vi gjorde en forskel. Den dag forandrede sig for den enkelte.

Landsby nr. 23

Den 23. december drog 23 mennesker op i bjergene til landsby nr. 23. Efter revolutionen gav Che Guevara landsbyerne numre. Numrene skulle derefter skiftes ud med navne. Det skete bare ikke for landsby nr. 23. Byttehandlen var arrangeret af stedets hjemmesygeplejerske. Vi ankom efter en farefuld færd. Farefuld fordi bussen var fyldt til bristepunktet. For udover "Artistas de Ryde" var

Kajs cubanske børnemusikgruppe passagerer i bussen. Skete der et uheld, kunne vi ikke komme ud, men hvorfor dog tænke på uheld? Jo. Vi skulle op i bjergene og vejene var indimellem punkterede af kraterstore huller. Dertil kom at bussens bremsere sandsynligvis ikke virkede, som de skulle. Hvorfor valgte vores i øvrigt fantastiske chauffør altid at bremse med gearene? Ikke så betrykkende. Vi er fremme. Endnu en gang oplever jeg fornemmelsen af uvirkelighed. Følelsen af ikke at kunne orientere mig. Jeg har rejst i Afrika, Asien, de arabiske lande, i Sydamerika, men intet sted gør mig så usikker på omgivelserne som Cuba.

Vi ankommer og bliver modtaget af en hesteparade. Rytterne er unge kvinder. Deres sminke den dag kunne have dækket en dansk kvindes årsforbrug. Er vi med i en surrealistisk amerikansk film? Vi følger hesteparaden til stedets skole, hvor vi bliver budt på rom. Vi har lidt tid til at kigge os omkring. Aldrig har jeg set så mange heste i en landsby. De har heste, som vi har biler. Mænd og kvinder kommer ridende til landsbyen. En svinger sig af hesten ved at tage fat i den gren, som hænger ud over stien. Side ved side står hestene tøjret. Vidste jeg ikke (lidt) bedre, lignede stedet et sommerland for turister. Der kom bare aldrig turister på disse kanter. Byttehandlen gik i gang. Fra cubansk side havde de valgt at spille teater. At se diletantteater, på et sprog man ikke forstår, kan være hård kost, men skuespillerne gjorde det godt. Stykket var sjovt og klart i sit kropssprog - nærmest comedie`dell arte. Underlig nok var det her, i illusionens verden, jeg følte mig bedst hjemme. Her var nogle præmisser at forholde sig til. Da byttehandlen var forbi, blev vi kastet ud i virkeligheden. En smuk lille landsby med heste, grise og høns. Blomster alle vegne. Og så en øredøvende salsamusik fra et anlæg der forvrængede hver en tone. Skolen var nu omdannet til et værtshus med gang i. Vi drog af sted inden det blev mørk.

Hvor floden møder havet og andre historier.

En af de sidste dage gik vi i gang med kunststillingen. Vi skulle arbejde i lokaler, hvor unge kunstnere normalt havde til huse. Det blev en meget smuk oplevelse. Hver installation, hver skitse, hver en skulptur indeholdt vores historie. Min historie blev fortalt, selvom jeg ikke havde sat noget, der ligner en streg. På vores ture havde Anton og Karl Emil indsamlet buslange bambusrør, som blev flækket på langs og nu bevægede vand igennem rummene. På væggene hang Jens's skitser, som havde opfanget naturen omkring os. Omgivelser som vi ikke altid gav os tid til at fordybe os i, men som nu tog os på en rejse i rejsen. Henriks store fugl skabt af naturen omkring os - ikke mindst koraller samlet på havets bund. Vikingskibet og kokosmanden var der selvfølgelig også.

Jeg vælger at stoppe min beretning her, velvidende at jeg også kunne have fortalt om juleaften, som ikke bliver fejret af cubanere, om nytårsaften som svarer lidt til vores julehyggeaften, om rideturen ud gennem sukkerrørsplantager, og om de venner vi fik, hvoraf nogle kommer til Vestjylland for at spille i august måned!

Else Mathiassen